

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Dariusz Mazur

BK-VII.0520.48.2024
Warszawa, 11 marca 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację Pani Posłanki Marii Małgorzaty Janyski oraz Pana Posła Piotra Głowskiego nr 1232 w sprawie *działań sądów i notariusza skutkujących pokrzywdzeniem wierzycieli, uprzejmie informuję.*

Zgodnie z art. 192 ust. 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (j.t. M. P. z 2022 r. poz. 990) interpelacja jest składana w sprawach o zasadniczym charakterze i odnoszących się do problemów związanych z polityką państwa. Niezależnie od tego, jeżeli chodzi o możliwość podjęcia określonych działań przez Ministra Sprawiedliwości bądź prezesów właściwych sądów, to ich zakres wyznaczają przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (j.t. Dz. U. z 2023 r. poz. 217, dalej: „u.s.p.”), dotyczące nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów powszechnych.

Nadzór administracyjny nad działalnością administracyjną sądów, polegająca na zapewnieniu właściwego toku wewnętrznego urzędowania sądu, bezpośrednio związanego z wykonywaniem przez sąd zadań z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości oraz z zakresu ochrony prawnej, sprawują prezesi sądów oraz Minister Sprawiedliwości (art. 9a u.s.p. w zw. z art. 8 pkt 2 u.s.p.). Do tych pierwszych należy tzw. nadzór wewnętrzny, obejmujący w szczególności badanie sprawności postępowania w poszczególnych sprawach, kontrolowanie działalności sekretariatów sądowych, a także badanie prawidłowości przydzielania spraw sędziom, asesorum sądowym i referendarzom sądowym oraz ich równomiernego obciążenia pracą (art. 9a § 1 u.s.p. w zw. z art. 37b § 1 u.s.p.). Natomiast Minister Sprawiedliwości sprawuje tzw. nadzór zewnętrzny, obejmujący analizę i ocenę prawidłowości oraz skuteczności wykonywania przez prezesów sądów wewnętrznego nadzoru administracyjnego (art. 9a § 2 u.s.p. w zw. z art. 37f § 1). W ramach nadzoru zewnętrznego Minister Sprawiedliwości nie ma dostępu do akt spraw sądowych, gdyż jak wskazano powyżej, to do prezesa sądu, w ramach sprawowanego przezeń nadzoru wewnętrznego nad działalnością administracyjną sądów, należy zapewnienie właściwego toku urzędowania sądu w konkretnej sprawie. W związku z tą kompetencją prezes sądu ma m.in. prawo wglądu w czynności sądów, może żądać wyjaśnień oraz usunięcia uchybień (art. 37 § 1 u.s.p.).

W przedłożonej przez Państwa Posłów interpelacji nie wskazano na długotrwały czas rozpoznawania wniosków rejestrowych, czy trwania spraw procesowych przed sądami powszechnymi z zakresu prawa gospodarczego bądź też bezczynność tych sądów, a jedynie na zakres czynności podejmowanych w przedmiotowych postępowaniach sądowych oraz czynności dokonywanych przez notariusza.

Odpowiadając na pierwsze i drugie pytanie Pani Poseł i Pana Posła, należy wskazać, iż Minister Sprawiedliwości, jako organ sprawujący zewnętrzny nadzór administracyjny nad działalnością administracyjną sądów, nie ma uprawnień do badania prawidłowości wykładni przepisów prawa stosowanej przez sądy powszechne, w tym Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu w toku rozpoznawania konkretnych spraw rejestrowych. W związku z tym Minister Sprawiedliwości nie może udzielić odpowiedzi na pytanie, czy interpretacje przepisów dokonane w powołanych w interpelacji sprawach, rozstrzygniętych przez Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, są zgodne z prawem. Zewnętrzny nadzór administracyjny Ministra Sprawiedliwości, podobnie jak wewnętrzny nadzór administracyjny, sprawowany przez prezesów sądów, nie może wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezwiśli, a zatem nie może rozciągać się na sferę orzekania i wykładni prawa (art. 9 b u.s.p.). Działalność orzecznicza sądów powszechnych podlega wyłącznie kontroli instancyjnej, sprawowanej przez sądy wyższego rzędu w ramach rozpatrywania środków odwoławczych, z wykorzystaniem instrumentów przewidzianych w prawie procesowym.

Należy także dodać, że pytania nr 1 i 2 interpelacji zmierzają do wyrażenia przez Ministra Sprawiedliwość oceny postępowania sądu w konkretnej sprawie. Dokonanie takiej oceny leży poza zakresem kompetencji Ministra Sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 9a i 9b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych - Minister Sprawiedliwości, sprawuje nad działalnością sądów powszechnych jedynie nadzór administracyjny, a nie judykacyjny, stąd niniejsza odpowiedź na interpelację dotyczy jedynie treści przepisów prawa, które odnoszą się do przedmiotowej materii.

Kontynuując odpowiedź na pytanie 1 i 2 interpelacji, należy podkreślić, iż w obecnym systemie, właściwy sąd rejestrowy jest umocowany zarówno do kontroli formalnej, jak i kontroli materialnej kierowanych do niego wniosków i dołączonych do nich dokumentów. W postępowaniu o wykreślenie z Krajowego Rejestru Sądowego spółki osobowej (w tym spółki komandytowej) sąd rejestrowy bada wyłącznie w oparciu o dołączone do wniosku dokumenty oraz akta rejestrowe, czy zostały dochowane wymogi pozwalające na zakończenie bytu prawnego podmiotu, tj. zakończenie postępowania likwidacyjnego i wypełnienie czynności likwidacyjnych w tym zakończenie bieżących interesów spółki, ściągnięcie wierzytelności, wypełnienie zobowiązań i upłynienie majątku spółki (art. 77 § 1 i art. 78 § 1 w zw. z art. 103 § 1 ustawy z 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, j.t. Dz. U. z 2024 r. poz. 18, dalej: „k.s.h.” bądź zaistnienie innego sposobu zakończenia działalności spółki (art. 67 § 1 k.s.h. w zw. z art. 103 § 1 k.s.h.). Powyższe przepisy statuują dwutorowy tj. likwidacyjny i „nielikwidacyjny” sposób zakończenia bytu prawnego spółki osobowej.

Wskazać przy tym należy, że dopuszczalność rozwiązania spółki osobowej bez konieczności zakończenia czynności likwidacyjnych, w odróżnieniu np. od podmiotów działających w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, wynika z subsydiarnej odpowiedzialności jej wspólników za zobowiązania spółki zapisanej w art. 31 k.s.h., aktualnej również po wykreśleniu spółki z rejestru¹. Zakres odpowiedzialności uwzględnia jednak ograniczenia właściwe wspólnikom spółek komandytowych określone w art. 111 k.s.h.

Stosownie do art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – o Krajowym Rejestrze Sądowym kognicji sądu rejestrowego podlega badanie czy dane wskazane we wniosku o wpis do Rejestru w zakresie określonym w art. 35 pkt 1 i 2 oraz art. 38 pkt 1 lit. h ww. ustawy są prawdziwe. W pozostałym zakresie sąd rejestrowy bada, czy zgłoszone dane są zgodne z rzeczywistym stanem, jeżeli ma w tym względzie uzasadnione wątpliwości. Tak ukształtowana kognicja sądu rejestrowego gwarantuje poczucie bezpieczeństwa uczestnikom obrotu gospodarczego, bowiem ma miejsce sądowa kontrola zgodności wnioskowanego wpisu i złożonych dokumentów z przepisami prawa. W systemie administracyjnym (ewidencyjnym), odpowiedzialność za treść i zawartość wprowadzanych danych lub gromadzonych dokumentów spoczywa wyłącznie na podmiocie figurującym w tak prowadzonym rejestrze, a rola organu prowadzącego taki rejestr czy ewidencję ogranicza się do badania wniosków kierowanych do niego jedynie pod względem formalnym. Natomiast sąd rejestrowy nie weryfikuje zgodności każdego z przedkładanych dokumentów ze stanem faktycznym, jednakże prawdziwość danych składanych jako oświadczenia może być weryfikowana przez organy postępowania karnego m.in. z punktu widzenia naruszenia przepisów karnych, takich jak art. 300 czy 301 ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (j.t. Dz. U. z 2024 r. poz. 17).

Odpowiadając na trzecie pytanie Pani Poseł i Pana Posła, należy wskazać, iż zawód notariusza, jako zawód zaufania publicznego podlega nadzorowi Ministra Sprawiedliwości oraz samorządu zawodowego, którego ramy wyznaczają przepisy ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (j.t. Dz.U. z 2022 r. poz. 1799 z późn. zm., dalej: „PrNot”) oraz wydanego na jego podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1991 r. – w sprawie trybu wykonywania nadzoru nad działalnością notariuszy i organów samorządu notarialnego (j.t. Dz.U. 1991 Nr 42, poz. 188). Zgodnie z art. 42 PrNot nadzór nad działalnością notariuszy i organami samorządu notarialnego sprawuje Minister Sprawiedliwości osobiście, za pośrednictwem prezesów sądów apelacyjnych lub sądów wojewódzkich (obecnie okręgowych) albo przez wyznaczone osoby. Z kolei do zakresu działania rady izby notarialnej w myśl art. 35 pkt 2 PrNot należy nadzór nad wykonywaniem obowiązków przez notariuszy, zastępców notarialnych i aplikantów notarialnych oraz nad przestrzeganiem przez nich powagi i godności właściwej dla notariusza. Należy także zauważyć, że zgodnie z art. 59 PrNot zarówno rada izby notarialnej, jak i Minister Sprawiedliwości, mogą prowadzić postępowanie wyjaśniające celem ustalenia czy istnieją podstawy do wszczęcia wobec notariusza postępowania dyscyplinarnego.

¹ Vide: uchwała SN z dnia 4 września 2009 r., III CZP 52/09, SIP Legalis.

Odnosząc się do kwestii dotyczącej oceny formy i treści czynności notarialnych obejmujących „sprzedaż majątku przez spółkę oraz likwidację podmiotu z przeniesieniem jej majątku na inny podmiot, które to czynności są podejmowane w tym samym dniu” należy zastrzec, że Minister Sprawiedliwości nie dysponuje aktem notarialnym na podstawie którego doszło do zbycia nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy we Wrześni prowadzi księgę wieczystą. Nie jest więc możliwe dokonanie oceny tej czynności w kontekście ewentualnego rażącego i oczywistego naruszenia bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa.

Odnosząc się z kolei do kwestii obowiązku notariusza odmowy dokonania czynności notarialnej oraz zgłoszenia zawiadomienia o przestępstwie dokonanym przez strony czynności notarialnej należy wskazać, że zgodnie z art. 81 PrNot może on odmówić dokonania czynności notarialnej jedynie w sytuacji uznania jej za sprzeczną z prawem. Czynność ta podlega kontroli sądu na zasadach określonych w art. 81a-84 PrNot. Jednocześnie zgodnie z art. 80 § 2 PrNot przy dokonywaniu czynności notarialnych notariusz jest obowiązany czuwać nad należyтым zabezpieczeniem praw i słusznym interesów stron oraz innych osób, dla których czynność ta może powodować skutki prawne, a także udzielać stronom niezbędnych wyjaśnień dotyczących dokonywanej czynności notarialnej. Wskazane przepisy kształtują szeroko obowiązki notariusza dokonującego czynności notarialnych, jednakże nie można wywieść z nich w sposób bezpośredni obowiązku notariusza odbierania przy dokonywaniu czynności notarialnej dodatkowych oświadczeń stron. W szczególności dotyczy to oświadczenia wiedzy, że konkretna czynność nie pociąga za sobą pokrzywdzenia wierzycieli.

Odnosząc się do kwestii zawiadamiania przez notariusza o popełnieniu przestępstwa, wskazać należy, że co do zasady istnieje powszechny obowiązek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu (art. 304 § 1 ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, j.t. Dz. U. z 2024 r. poz. 37, dalej: „k.p.k.”), który winien być również rozpatrywany w kontekście obowiązku zachowania przez notariusza powagi i godności zawodu. Należy jednak wskazać, że wynikające z dołączonych do interpelacji dokumentów czynności prawne mieszczą się w granicach instytucji prawa spółek (procesów transformacyjnych w postaci przekształcenia spółki, rozwiązania spółki osobowej bez obowiązku przeprowadzenia likwidacji jej majątku, ograniczenia odpowiedzialności za zobowiązania komandytariusza). Brak również okoliczności mogących potwierdzać dokonywanie przedmiotowych czynności przez notariusza ze świadomością, że stanowią one element zabronionego przez przepisy prawa działania na szkodę osób trzecich.

Ministerstwo Sprawiedliwości w zakresie realizowanych zadań nadzoru nad notariuszami i organami samorządu notarialnego zwróciło do Prokuratury Rejonowej – Poznań Wilda w Poznaniu o informacje w sprawie dotyczącej załączonego do interpelacji zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, w zakresie czynności podejmowanych wobec notariusza. W oparciu o tak uzyskane informacje podjęta zostanie decyzja o ewentualnym zastosowaniu wobec notariusza czynności nadzorczych.

Z wyrazami szacunku

Dariusz Mazur
Podsekretarz Stanu
/podpisano elektronicznie/